2272-00 41/1

04.03.04

REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

Arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale

Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering

– Arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale classant comme monument la totalité de l'église Saint-Henri sise parvis Saint-Henri à Woluwe-Saint-Lambert

Le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Vu l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier, notamment les articles 22 et 23 ;

Vu l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 12 juin 2003 entamant la procédure de classement comme monument de la totalité de l'église Saint-Henri sise parvis Saint-Henri à Woluwe-Saint-Lambert ;

Considérant que ni le propriétaire, ni la commune de Woluwe-Saint-Lambert n'ont émis d'observations dans le délai prévu par l'ordonnance du 4 mars 1993 ;

Vu l'avis de la Commission royale des Monuments et des Sites émis le 7 janvier 2004 ;

Sur la proposition du Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale et du Secrétaire d'Etat chargé des Monuments et Sites,

Arrêté:

Article 1er. Est classée comme monument la totalité, en ce compris le mobilier fixe par destination, de l'église Saint-Henri sise parvis Saint-Henri à Woluwe-Saint-Lambert, en raison de son intérêt historique, artistique et esthétique précisé dans l'annexe I du présent arrêté ; connue au cadastre de Woluwe-Saint-Lambert, 3e division, section D, 4e feuille, parcelle n° 142 E 4.

Art. 2. La zone de protection relative au monument décrit dans l'article 1er comprend l'ensemble des parcelles et des voiries ainsi que les parties de parcelles et de voiries reprises dans le périmètre délimité sur le plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

– Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering tot bescherming als monument van de totaliteit van de Sint-Hendrikskerk gelegen Sint-Hendriksvoorplein te Sint-Lambrechts-Woluwe

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Gelet op de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed, inzonderheid op artikelen 22 en 23 ;

Gelet op het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 12 juni 2003 houdende instelling van de procedure tot bescherming als monument van de totaliteit van de Sint-Hendrikskerk gelegen Sint-Hendriksvoorplein te Sint-Lambrechts-Woluwe ;

Overwegende dat de eigenaar en het College van Burgemeester en Schepenen van de gemeente Sint-Lambrechts-Woluwe geen opmerkingen hebben meegedeeld binnen de termijnen zoals bepaald door de ordonnantie van 4 maart 1993 ;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen op 7 januari 2004 ;

Op de voordracht van de Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en van de Staatssecretaris belast met Monumenten en Landschappen,

Besluit:

Artikel 1. Wordt beschermd als monument van de totaliteit, hierbij inbegrepen het meubilair dat vast is door bestemming, van de Sint-Hendrikskerk gelegen Sint-Hendriksvoorplein te Sint-Lambrechts-Woluwe, vanwege haar historische, artistieke en esthetische waarde zoals nader bepaald in bijlage I van dit besluit ; bekend ten kadaster te Sint-Lambrechts-Woluwe, 3de afdeling, sectie D, 4de blad, perceel nr. 142 E 4.

Art. 2. De vrijwaringszone met betrekking tot het in artikel 1 vermelde gebouw omvat het geheel van de percelen en de wegen, alsook gedeelten van de percelen en de wegen opgenomen in de omtrek zoals afgebakend op het plan in bijlage II van dit besluit.

GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE · COLLEGE REUNI DE LA COMMISSION COMMUNAUTAIRE COMMUNE · CHANCELLERIE

BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING · VERENIGDE COLLEGE VAN DE GEMEENSCHAPPELIJKE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE · KANSELARIJ

Art. 3. Le ministre qui a les monuments et sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Bruxelles, 04 MARS 2004

Pour le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation Urbaine et de la Recherche Scientifique,

Jacques SIMONET

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites et du Transport rémunéré des Personnes,

Willem DRAPS

Art. 3. De minister bevoegd voor de monumenten en landschappen, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel, 04 MARS 2004

Voor de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

De Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen,

GOUVERNEMENT DE LA RÉGION DE BRUXELLES-CAPITALE • COLLÈGE RÉUNI DE LA COMMISSION COMMUNAUTAIRE COMMUNE • CHANCELLERIE

Copie certifiée conforme

Voor eensluidend afschrift

CHANCELLERIE

Gilles CLAIROUT

KANSELARIJ

BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING • VERENIGD COLLEGE VAN DE GEMEENSCHAPPELIJKE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE • KANSELARIJ

ANNEXE I A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME MONUMENT LA TOTALITE DE L'EGLISE SAINT-HENRI SISE PARVIS SAINT-HENRI A WOLUWE-SAINT-LAMBERT

Réf. cadastrale : Woluwe-Saint-Lambert, 3e division, section D, 4e feuille, parcelle n° 142 E 4.

Description sommaire :

L'église Saint-Henri, construite entre 1908 et 1911 d'après les plans de l'architecte Julien Walckiers (1870-1929), est de style néogothique. Elle s'inspire dans ses formes et dans ses dimensions de l'ancienne église du couvent des Dominicains de Gand, une église à nef unique de style gothique ogival (première époque), construite en 1246 sous le règne de Marie de Constantinople.

La façade principale présente cinq travées percées de fenêtres-hautes munies de vitraux colorés ; la verrière centrale de la façade mesure 17,5 mètres de haut. De hautes verrières rythment également les façades latérales et éclairent le chœur.

L'église présente en plan une nef unique très large (52 mètres de long, 16 mètres de large et 29 mètres de haut) à chapelles transversales (dix de chaque côté), reliées entre elles par des arcs brisés. La nef est couverte d'une voûte en berceau brisé en bois dont les nervures retombent sur des colonnes engagées.

De part et d'autre de la nef, sept des dix chapelles sont ornées de tableaux illustrant les différentes stations du chemin de croix. Ces quatorze tableaux, ainsi que les deux peintures fermant les arcades entre les septième et huitième travées de la nef, sont l'œuvre du peintre et aquafortiste Jean-Roch Collon (1894-1951).

Dans le chœur, l'autel est surmonté d'un baldaquin aux formes et décor de style néogothique. La partie supérieure de ce baldaquin repose sur quatre pieds formés de quatre colonnettes et est orné d'acrotères prenant la forme d'élégants anges adultes.

Le grand orgue (facteur Foorsters and Andrew ?), repris à l'Inventaire des orgues en région bruxelloise, date de la fin du 19e siècle et est de style romantique néo-baroque-néoclassique ; le buffet anglais date de la même époque.

Intérêt présenté par les biens selon les critères définis à l'article 2, 1° de l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier :

Intérêt historique :

L'église Saint-Henri fut construite entre 1908 et 1911 dans le quartier de Linthout. Sa construction est liée à la création de la paroisse, organisée en 1901, elle-même née du développement urbanistique du quartier. La paroisse prit pour nom Saint Henri en l'honneur de celui qui avait joué un rôle fondamental dans la création de l'église en cédant le terrain pour son édification, Charles-Henri Dietrich.

L'existence légale de l'église fut entérinée par arrêté royal du 19 juin 1902.

Intérêt esthétique :

L'architecte Julien Walckiers est l'auteur d'une série de maisons particulières situées à Etterbeek (avenue de l'Yser) et à Woluwe-Saint-Lambert (avenue Jonnart) datant du début du 20e siècle. Mais sa plus grande réalisation et la plus réussie est sans conteste l'église Saint-Henri et son parvis.

Pour l'église Saint-Henri, Walckiers s'inspira des lignes et des dimensions de l'ancienne église du couvent des Dominicains de Gand, imposant édifice à nef unique du milieu du 13e siècle et incendié en

GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE
COLLEGE REUNI DE LA COMMISSION COMMUNAUTAIRE COMMUNE
CHANCELLERIE

1860. Ce choix particulier aurait été dicté par le roi Léopold II. Le souverain semblait en effet soucieux d'accorder, en les dotant d'édifices de qualité, un caractère monumental aux nouveaux quartiers qui se développaient tout au long des grandes artères qu'il avait personnellement contribuer à tracer.

En s'inspirant fidèlement d'un édifice religieux médiéval original, tout en faisant référence aux enseignements techniques contemporains, l'architecte a réalisé un exemple intéressant et de belle qualité de l'architecture néogothique à tendance positive et rationnelle. Cette manière de concevoir l'architecture religieuse était conforme à l'enseignement des écoles Saint-Luc qui « voulaient, au nom de leur engagement religieux et de leur sentiment national, remettre à l'honneur les arts et les valeurs qui avaient fait la grandeur du Moyen Age dans nos régions » (dans : *Bruxelles Construire et reconstruire. Architecture et aménagement urbain 1780-1914*, Bruxelles, 1979, p. 171). Cette doctrine sur la prééminence d'un art de bâtir renouant avec les techniques artisanales a vivement encouragé les architectes à recourir au style néogothique pour leurs édifices religieux, et ce jusque durant les années 1920-1930.

Julien Walckiers avait également souhaité donner à l'église Saint-Henri un environnement homogène et de caractère : il racheta pour ce faire les terrains attenants au parvis et incita ensuite les nouveaux propriétaires à adopter, pour les façades de leur maison, ses propres plans qui s'inspiraient d'anciennes maisons de Gand édifiées au début du 18e siècle dans le style Renaissance flamande.

Intérêt artistique :

Du point de vue artistique, l'église est intéressante par la qualité de son décor intérieur. Elle conserve en effet un grand orgue, un original baldaquin néogothique ainsi qu'un chemin de croix peint par Jean-Roch Collon (1894-1951) de très belle facture (voir : S. Pierron, « Un peintre d'avenir : J.R. Collon », dans : *Neptune-Anvers*, 30 avril 1925 ; *Le Peintre de la Salomé et de la Femme*, cat. exp. Galerie du Studio, Bruxelles, 1925 ; *J. R. Collon*, cat. exp. Galerie Mont-des-Arts, Bruxelles, 1960-1961). Cet artiste, élève de O. Dierickx et de l'Académie de Louvain, exposa dès 1924 des peintures dans le climat du mouvement idéaliste fin de siècle, inspirées par Gustave Moreau. Il exécuta de nombreux calvaires dont celui de l'église Saint-Henri. Pour cette dernière, les peintures ont été exécutées en 1925-26 sur toiles marouflées, imitant la fresque, et dans un style symboliste qui s'harmonise parfaitement avec le dénuement et la sobriété de l'église.

Vu pour être annexé à l'arrêté du 04 MARS 2004

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation Urbaine et de la Recherche Scientifique,

Jacques SIMONET

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites et du Transport rémunéré des personnes,

Willem DRAPS

Copie certifiée conforme

Voor eensluidend afschrift

CHANCELLERIE

BIJLAGE I VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE TOTALITEIT VAN DE SINT-HENDRIKSKERK GELEGEN SINT-HENDRIKSVOORPLEIN TE SINT-LAMBRECHTS-WOLUWE

Kadastrale gegevens : Sint-Lambrechts-Woluwe, 3de afdeling, sectie D, 4de blad, perceel nr. 142 E 4.

Beknopte beschrijving :

De Sint-Hendrikskerk werd in neogotische bouwstijl opgetrokken van 1908 tot 1911 volgens de plannen van architect Julien Walckiers (1870-1929). De vormgeving en afmetingen ervan zijn ontleend aan de voormalige kerk van het dominicaner klooster van Gent, een kerk met een enkelvoudige beuk in spitsbooggotiek (eerste periode), gebouwd in 1246 tijdens het bewind van Maria van Constantinopel.

De hoofdgevel bestaat uit vijf traveeën waarin hoge ramen met gekleurd glas in lood zitten. Het middelste glasraam van de voorgevel is 17,5 meter hoog. Ook de zijgevels zijn opengewerkt met hoge glasramen die tegelijk het koor verlichten.

De kerk is gebouwd rond een enkelvoudige zeer brede beuk (52 m lang, 16 m breed en 29 m hoog) met zijkapellen (tien aan elke kant), onderling verbonden door gebroken bogen. Het schip is overdekt met een houten gebroken tongewelf waarvan de ribben rusten op wandzuilen.

Aan beide kanten van het schip zijn zeven van de tien kapellen versierd met schilderijen waarop de verschillende haltes van de kruisweg staan afgebeeld. Alle 14 schilderijen en de twee kunstwerken die de arcaden tussen de zevende en achtste travee van het schip afsluiten zijn van de hand van de schilder en etser Jean-Roch Collon (1894 - 1951).

In het koor hangt boven het altaar een baldakijn waarvan de vorm en het decor in neogotische stijl zijn. Het bovenste deel van dit baldakijn rust op vier poten bestaande uit vier zuiltjes en is versierd met acroteriën die de vorm aannemen van elegante volwassen engelen.

Het grote orgel (gebouwd door Foorsters and Andrew ?) staat op de *orgellijst van het Brussels gewest* en stamt uit de late 19de eeuw. Het is gebouwd in de romantisch neobarok-neoclassicistische stijl. De Engelse orgelkast dateert van dezelfde periode.

Waarde van het goed volgens de maatstaven vastgesteld in artikel 2, 1° van de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed :

Historische waarde :

De Sint-Hendrikskerk werd gebouwd van 1908 tot 1911 in de Linthoutwijk. Nadat in 1901 de parochie werd opgericht tengevolge van de verstedelijking van de wijk, werd tot de bouw van de kerk besloten. De parochie kreeg de naam 'Sint-Hendrik' ter ere van de schenker van het terrein voor de bouw van de kerk, met name Charles-Henri Dietrich, die door zijn gulle daad een essentiële bijdrage leverde tot de oprichting van het kerkgebouw. Een koninklijk besluit van 19 juni 1902 had het wettelijk bestaansrecht van de kerk al bekrachtigd.

Esthetische waarde :

De architect Julien Walckiers heeft een reeks privé-woningen op zijn naam staan, met name in Etterbeek (op de Ijzerlaan) en in Sint-Lambrechts-Woluwe (op de Albert Jonnartlaan) die dateren van het begin van de 20ste eeuw. Zijn merkwaardigste en meest geslaagde realisatie is ongetwijfeld de Sint-Hendrikskerk en haar voorplein.

BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING • GEWESTREGERING • COLLEGE VAN DE GEMEENSCHAPPELIJKE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE
KANSELARIJ

Voor de Sint-Hendrikskerk liet Walckiers zich inspireren door de lijnen en de afmetingen van de voormalige kerk van het dominicaner klooster van Gent, een indrukwekkend bouwwerk met een enkelvoudige beuk uit de 13de eeuw dat helaas in 1860 in vlammen opging. Deze bijzondere keuze blijkt te zijn opgelegd door koning Leopold II. De vorst was er immers op uit om de nieuwe wijken die zich langs de grote verkeersaders hadden ontwikkeld en wier aanleg mede aan hem te danken was, een groots uitzicht te verlenen door er architectonisch hoogstaande gebouwen op te trekken.

Door zich trouw te laten inspireren door een origineel middeleeuws religieus bouwwerk waarbij de jongste technische bevindingen werden aangewend, bracht de architect een merkwaardig voorbeeld van neogotische architectuur met positieve en rationele inslag tot stand. Deze manier van religieuze bouwkunst te concipiëren lag geheel in de lijn van het onderwijs dat aan de Sint-Lucasscholen werd verstrekt. Deze wilden « namens hun godsdienstig engagement en nationaal gevoel de kunst en de waarden die de Middeleeuwen in onze contreien tot bloei hadden gebracht » in ere herstellen (in: *Bruxelles Construire et reconstruire. Architecture et aménagement urbain 1780 – 1914,* Bruxelles, 1979, p. 171).

Deze leerstelling over de preëminentie van een bouwkunst die weer aanknoopt met het vakmanschap van weleer heeft de architecten tot de jaren 1920 – 1930 er gretig toe aangezet om te kiezen voor de neogotische stijl bij het optrekken van religieuze bouwwerken.

Julien Walckiers stond erop de Sint-Hendrikskerk in een homogene en karaktervolle omgeving te plaatsen. De terreinen grenzend aan het voorplein werden dus door hem opgekocht en hij nodigde vervolgens de nieuwe eigenaars uit om de gevel van hun huis volgens zijn eigen plannen te laten optrekken naar het voorbeeld van voormalige Gentse huizen uit het begin van de 18de eeuw in Vlaamse renaissancestijl.

Artistieke waarde :

Vanuit artistiek oogpunt is de kerk opmerkelijk door het hoogstaand decor van haar interieur. Ze bevat namelijk een groot orgel, een origineel neogotisch baldakijn en een zeer kunstig vervaardigde kruisweg (S. Pierron, « Un peintre d'avenir: J.R. Collon », in *Neptune-Anvers*, 30 april 1925; *Le Peintre de la Salomé et de la Femme*, tentoonstellingscatalogus 'Galerie du Studio', Brussel ,1925; *J.R. Collon*, tentoonstellingscatalogus Galerie Mont-des-Arts, Brussel, 1960-1961) geschilderd door Jean-Roch Collon (1894 – 1951). Deze kunstenaar was de leerling geweest van O. Dierickx en van de Leuvense kunstacademie. Vanaf 1924 stelde hij zijn schilderwerk, in de invloedsfeer van de idealistische fin de siècle beweging en geïnspireerd door Gustave Moreau, ten toon. Hij voerde tal van calvariebergen uit, waaronder die van de Sint-Hendrikskerk. Voor deze kerk werden de schilderijen uitgevoerd in 1925 – 1926 op marouflagelinnen in de trant van het fresco en in symbolische stijl, wat perfect aansluit bij de soberheid van de kerk.

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 04 MARS 2004

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

Jacques SIMONET

De Staatsecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen

Willem DRAPS

Copie certifiée conforme

Voor eensluidend afschrift

CHANCELLERIE

KANSELARIJ

BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING • GEWEST • COLLEGE VAN DE GEMEENSCHAPPELIJKE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE

ANNEXE II A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME MONUMENT LA TOTALITE DE L'EGLISE SAINT-HENRI SISE PARVIS SAINT-HENRI A WOLUWE-SAINT-LAMBERT

BIJLAGE II VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE TOTALITEIT VAN DE SINT-HENDRIKSKERK GELEGEN SINT-HENDRIKSVOORPLEIN TE SINT-LAMBRECHTS-WOLUWE

DELIMITATION DE LA ZONE DE PROTECTION

AFBAKENING VAN DE VRIJWARINGSZONE

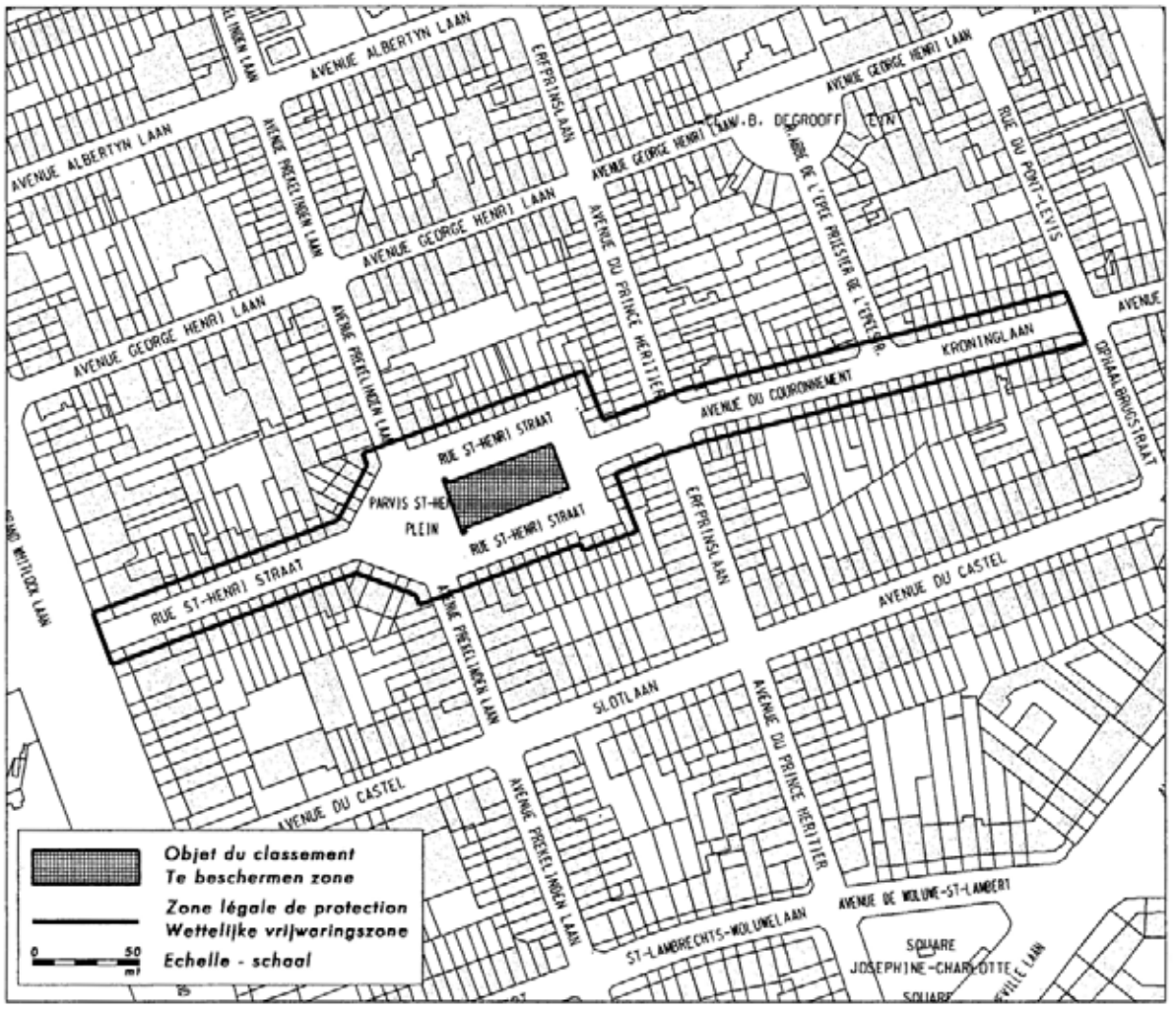

Vu pour être annexé à l'arrêté du 04 MARS 2004

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 04 MARS 2004

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et des Sites, de la Rénovation Urbaine et de la Recherche scientifique,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

Jacques SIMONET

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites et du Transport rémunéré des personnes,

De Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen,

Willem DRAPS

GOUVERNEMENT DE LA RÉGION DE BRUXELLES-CAPITALE · COLLÈGE RÉUNI DE LA COMMISSION COMMUNAUTAIRE COMMUNE · CHANCELLERIE

Copie certifiée conforme

Voor eensluidend afschrift

CHANCELLERIE

KANSELARIJ

BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING · VERENIGDE COLLEGE VAN DE GEMEENSCHAPPELIJKE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE · KANSELARIJ